

KÖZPONTI INDÓHÁZ

1884. augusztus 16-án adták át Budapesten a Magyar Királyi Államvasutak központi „indóházát”, a mai Keleti pályaudvart.

Az indóház szót ma már nem használjuk, pedig régen, a vonattal való utazás fénykorában teljesen hétköznapi kifejezésnek számított. Az indóház vagy más szóval indulóház jelentése: vasúti pályaudvar vagy pályafő, ahonnan a mozdonyok indulnak. A kiegyezés korában, 1850 és 1867 között, Pest-Budán öt indóház is volt. Az 1868 decemberében tartott Országgyűlésen felmerült a gondolat, hogy egy központi pályaudvart hozzanak létre, melynek célja a pályaudvarok összeköttetésének biztosítása illetve a növekvő forgalom kiszolgálása volt. A pár év múlva fellépő gazdasági válság következtében a terv megvalósítása sajnos csúszott, az építkezést el kellett halasztani. Szerencsére nem hosszú időre, mert a Magyar Államvasutak 1881-ben Rochlitz Gyula építész, MÁV-felügyelő irányításával elkezdte a Központi Pályaudvar megépítését, a Kerepesi úti vámnál, a mai Baross térnél.

Az olaszországi Velence városában cölöpök viszik át a mélyebben fekvő, teherbíró altalajra az építmények terhet – így van ez a Baross téren is, mivel az alapozási munkálatok kezdetekor egyértelművé vált, hogy a laza, lápos talaj cölöpalapozásra szorult. A cölöpözési munkálatok megtervezése és irányítása Gregersen Guilbrand norvég származású hídépítő nevéhez fűződik, aki cédrusfa cölöpökkel teremtette meg az épület megfelelő alátámasztását. A 4-es metróvonal építésekor, azaz 2010-ben teljes épségében találták ezeket a fagerendákat, melyek akkor már 125 éve a föld mélyén voltak.

A főépület nagysága 16.800 négyzetméter. A 42 méter széles, 31,4 méter magas és 188 méter hosszú, ötvágányú fogadócsarnok Feketeházy János hídépítő mérnök munkája. Tetőszerkezete a maga korában világhírré tett szert, hiszen természetes szellőzést biztosított és az üvegezése a fényt átengedte. A vágánycsarnokot két oldalról eklektikus stílusú szárnyépületek egészítik ki. Az utazók a Lotz csarnokon át juthatnak a vágánycsarnokba. A pompás, fényűző csarnokot Lotz Károly és Than Mór, a korszak két meghatározó festőművészeinek freskói díszítik. A csarnok 670 négyzetméter alapterületű és 18 méter magas. A II. világháborúban több bombatalálat érte az épület egyes részeit, az épülettömb tető- és födém szerkezete is teljesen elhasználódott. 2001-ben az indulási csarnok födém szerkezete annyira meggyengült, hogy az utazóközönség védelme érdekében le kellett zárni a forgalom elől. Ezt követően felújítási munkák kezdődtek. Kicserélték a födém szerkezetet, megújult a világítás és a Lotz csarnok összes freskóját is restaurálták.

Az impozáns Keleti pályaudvart számtalan szobor díszíti. Kerepesi úton álló, 40 méter magas, olasz reneszánsz stílusú főhomlokzat felső részén találhatóak Mayer Ede és Brestyánszky Béla művei. A gőzgép feltalálójának, James Watt szobra, illetve a gőzmozdony tökéletesítőinek, Stróbl Alajos és George Stephenson szobra áll a 20 méter széles kapuzat két oldalán egy-egy falfülkében, melyek Vasadi Ferenc alkotásai. Bezerédy Gyula műveit találjuk közvetlenül a kapuzat fölött, míg a reneszánsz mintázatú kapuzat és a többi kovácsoltvas-díszítés Jungfer Gyula keze munkáját dicsérik. A legnagyobb szenzációt az akkoriban technikai csúcsteljesítménynek számító elektromos világítás keltette. Az irodákban izzólámpák világítottak, az állomáscsarnokot ívlámpákkal világították ki.

A hatósági bejárás (akkoriban műtanrendőri bejárásnak hívták) 1884. augusztus 12-re lett kitűzve.

A sikeres bejárást követően, augusztus 15-én, a délutáni órákban, jegyváltás után a lakosság megtekinthette a Központi Indóházat. Ekkor már csak a kocsifeljárók aszfaltozása hiányzott, melyet – a korabeli feljegyzések szerint – a munkások augusztus 16-án hajnalban, fáklyafény mellett fejeztek be.

Végül, 1884. augusztus 16-án átadták az utazóközönségnek a Keleti pályaudvart, akkori nevén a Központi Pályaudvart, Központi Indóházat. Még aznap befutott az első gőzös az új pályaudvarra, magyar címerrel díszített lobogóval.

Források:

http://mult-kor.hu/20140815_csucsmodernnek_szamitott_a_130_eve_atadott_keleti_palyaudvar

http://www.ng.hu/Civilizacio/2006/08/A_Keleti_palyaudvar_atadasa

<http://iho.hu/hir/125evesakeleti>

<http://epiteszforum.hu/megujult-a-keleti-palyaudvar-lotz-terme>